

*В.О. Уманець,
м. Вінниця, Укра-*

їна

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ З РЕМОНТУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЛІЧІЛЬНО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ

Ключові слова: модель, компетентність, професійна компетентність, базова професійна компетентність.

Постановка проблеми. Професійна компетентність сучасного кваліфікованого робітника є складним багатокомпонентним поняттям, яке в сучасній науковій літературі характеризується з точки зору кількох наукових підходів: соціокультурного, діяльнісного, комунікативного, професійного, контекстно-інформаційного та психологічного. Кожний із названих підходів не вичерпує наукового аналізу проблеми професійної компетентності повністю; всі ці підходи знаходяться у взаємозв'язку один з іншим і взаємодоповнюють один одного.

Увага вчених до проблем компетентності працівників пов'язана, насамперед, з якісними змінами, широкомасштабними технологічними інноваціями, що відбуваються в суспільстві, економіці, промисловості, міжнародних відносинах. Скажімо, кілька десятиліть тому людина мала можливість використовувати певний набір знань, умінь і навичок протягом тривалого часу майже без змін, нині бурхливий розвиток науки і техніки, використання інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах людської діяльності, міграційні процеси вимагають формування у випускника професійно-технічного навчального закладу (ПТНЗ) не тільки набору певних знань, умінь і навичок, що складають фахову основу спеціальності, а й формування професійно значущих якостей і здатностей особистості.

Формування і розвиток базових професійних компетенцій учнів ПТНЗ вимагає урахування певних чинників. Такими є: визначення суспільного і соціального сенсу поняття «компетентність» та її необхідності, диференційоване врахування ціннісних орієнтацій, потреб і запитів учнів, осмислення, засвоєння змісту предметів, творче використання наявних знань, вивчення, одержання трудових навичок з майбутньої професії, доведення до досконалості виконання професійних операцій в умовах сучасної промисловості, розвиток професійних здібностей і високої кваліфікації робітника, його професійної мобільності, готовності до інноваційної діяльності, творчого зростання.

Аналіз останніх досліджень. Умови, що сприяють розвитку професійної компетентності, досліджували Є. Андрієнко, О. Асмолов, О. Коваленко, І.

Назарова, В. Петрук, В. Сластьонін і ін., проблеми фахової підготовки учнів ПТНЗ аналізують у своїх працях В. Адольф, М. Кадемія, Л. Коваль, Г. Кедровіч, Н. Ничкало та інші. Проблеми розвитку професійних компетенцій кваліфікованих робітників досліджували у своїх працях М. Дьяченко, Г. Назаренкова, Л. Сергєєва та ін.

Виклад основного матеріалу. Нині особливо підкреслюється, що відповідно до принципів автономії навчальних закладів відповідальність за якість освіти лежить на кожному окремому навчальному закладі й у такий спосіб забезпечується можливість перевірки якості системи навчання в національних рамках. Оцінка якості буде базуватися не на тривалості або змісті навчання, а на тих знаннях, уміннях і навичках, які опанували випускники, тобто головним виступає результат навчання [1, с. 4]. Тому актуальною є необхідність орієнтації навчально-виховного процесу, насамперед, на досягнення чітко визначеного і сформульованого кінцевого результату.

Поняття «формування» у педагогіці розглядається як результат розвитку людини, пов'язаний з цілеспрямованими змінами через виховання, освіту і навчання [2, с. 43]. Професійний розвиток особистості важливо вивчати в єдності його операційного й споживчо-мотиваційного компонентів. Професійне становлення – багаторівневий процес, що складається з чотирьох основних стадій (рис. 1):

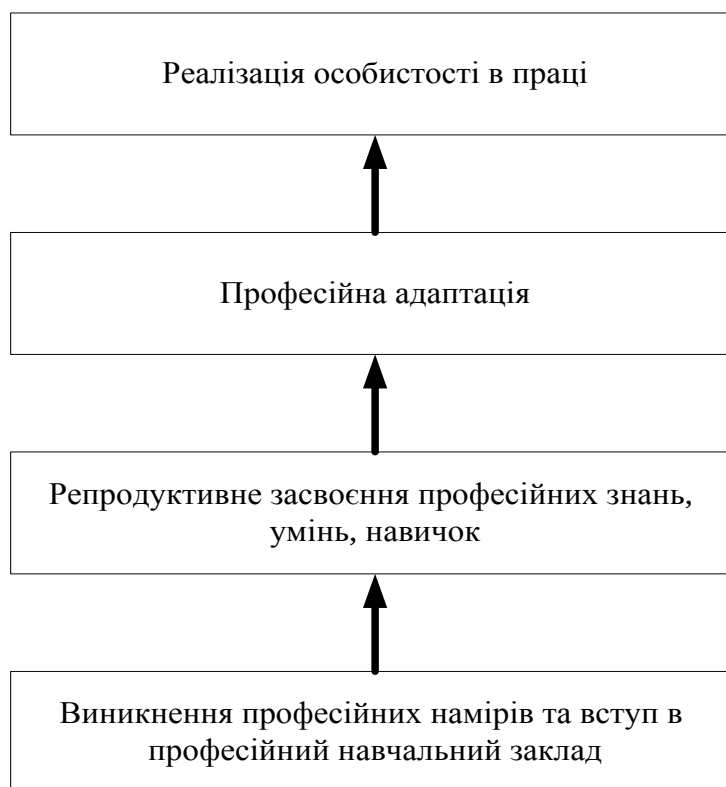

Рисунок 1 – Структура процесу професійного становлення учня ПТНЗ

Перехід до кожної наступної стадії закладається під час попередньої і супроводжується виникненням ряду протиріч і нерідко навіть кризових явищ. Труднощів можна уникнути, якщо готовність особистості перейти до наступної стадії професійного становлення буде закладено в ході попередньої підготовки.

Для всебічного аналізу суспільно-професійної функціональності випускника дослідники (А. Бадаєв, Л. Колодійчук) використовують модель випускника, яка дозволяє виділити і впорядкувати окремі групи рис майбутнього фахівця. З точки зору підбору змісту навчання істотне значення мають якості професійно-кваліфікаційної характеристики кваліфікованого робітника. Нині все частіше робиться акцент на необхідності озброєння майбутніх робітників більш багатими фундаментальними знаннями з певної професії. З іншого боку, відмічається важливість формування у майбутніх кваліфікованих робітників таких рис, як потреба в постійній самоосвіті, активна життєва позиція (творча, професійна, суспільна тощо).

У процесі розробки моделі компетентного випускника варто прийняти до уваги рекомендації Єврокомісії відносно восьми базових компетенцій, якими повинен володіти кожен європейець. До них належать:

- компетенція у галузі рідної мови;
- компетенція у сфері іноземних мов;
- математична, фундаментальна природничо-наукова та технічна компетенція;
- комп'ютерна компетенція;
- навчальна компетенція;
- міжособистісна, міжкультурна та соціальна компетенції, а також громадянська компетенція;
- компетенція підприємливості;
- культурна компетенція.

До змісту поняття «модель фахівця» входять не лише вимоги до фахівця, а й стан досягнення рівня науки, техніки виробництва. «Модель фахівця» має враховувати перспективи й тенденції розвитку науково-технічного прогресу, бути спрямованою на перспективу та випереджати розвиток професійної галузі діяльності майбутнього кваліфікованого робітника.

Основою для оновлення змісту освіти мають стати освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ). ОКХ випускника ПТНЗ є державним нормативним документом, у якому узагальнюється зміст освіти, тобто відображаються цілі освітньої та професійної підготовки, визначається місце фахівця в структурі господарства держави і формулюються вимоги до його компетентності, інших соціально важливих властивостей та якостей [4, с. 4].

Цей стандарт є складовою галузевої компоненти державних стандартів професійно-технічної освіти (ДСПТО), в якій узагальнюються вимоги з боку держави до змісту освіти й навчання. ОКХ відображає соціальне замовлення на підготовку кваліфікованого робітника з урахуванням аналізу професійної діяльності й вимог до змісту освіти й навчання з боку держави та окремих замовників. У ній визначають галузеві кваліфікаційні вимоги до соціально-виробничої діяльності ПТНЗ з певних професій та освітньо-кваліфікаційного рівня і державні вимоги до властивостей та якостей особи, яка здобула певний освітній рівень відповідного фахового спрямування [8, с. 147].

Таким чином, майбутній кваліфікований робітник з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин повинен володіти певними якостями, зокрема для оволодіння необхідними навичками в процесі виконання робіт згідно з освітньо-кваліфікаційною характеристикою електромеханіка з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин, таких, наприклад, як поточний ремонт та обслуговування лічильно-обчислювальних машин, складання і монтаж простих електросхем, виконання функцій оператора персонального комп'ютера, загальне збирання та профілактичне обслуговування лічильно-обчислювальних машин; потрібно формувати відповідні базові професійні компетенції.

Процес засвоєння знань, що є професійно значимими для фахівців з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин, є досить складним через значне інформаційне навантаження і, водночас, позбавлений емоційності у сприйнятті навчального матеріалу. Важливою умовою формування базових професійних компетенцій учнями професійно-технічних навчальних закладів є розуміння специфіки предметів професійно-теоретичного циклу викладачами-гуманітаріями та оновлення підходів до викладання предметів професійного спрямування. Таким чином, якість формування в майбутніх фахівців з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин професійних компетенцій тісно пов'язана із здатністю сприймати навчальний матеріал і водночас оволодівати культурними надбаннями людства.

Враховавши вищезгадане, нами запропоновано модель формування у майбутніх випускників ПТНЗ з професії «Електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин» базових професійних компетенцій у процесі фахової підготовки (рис. 2).

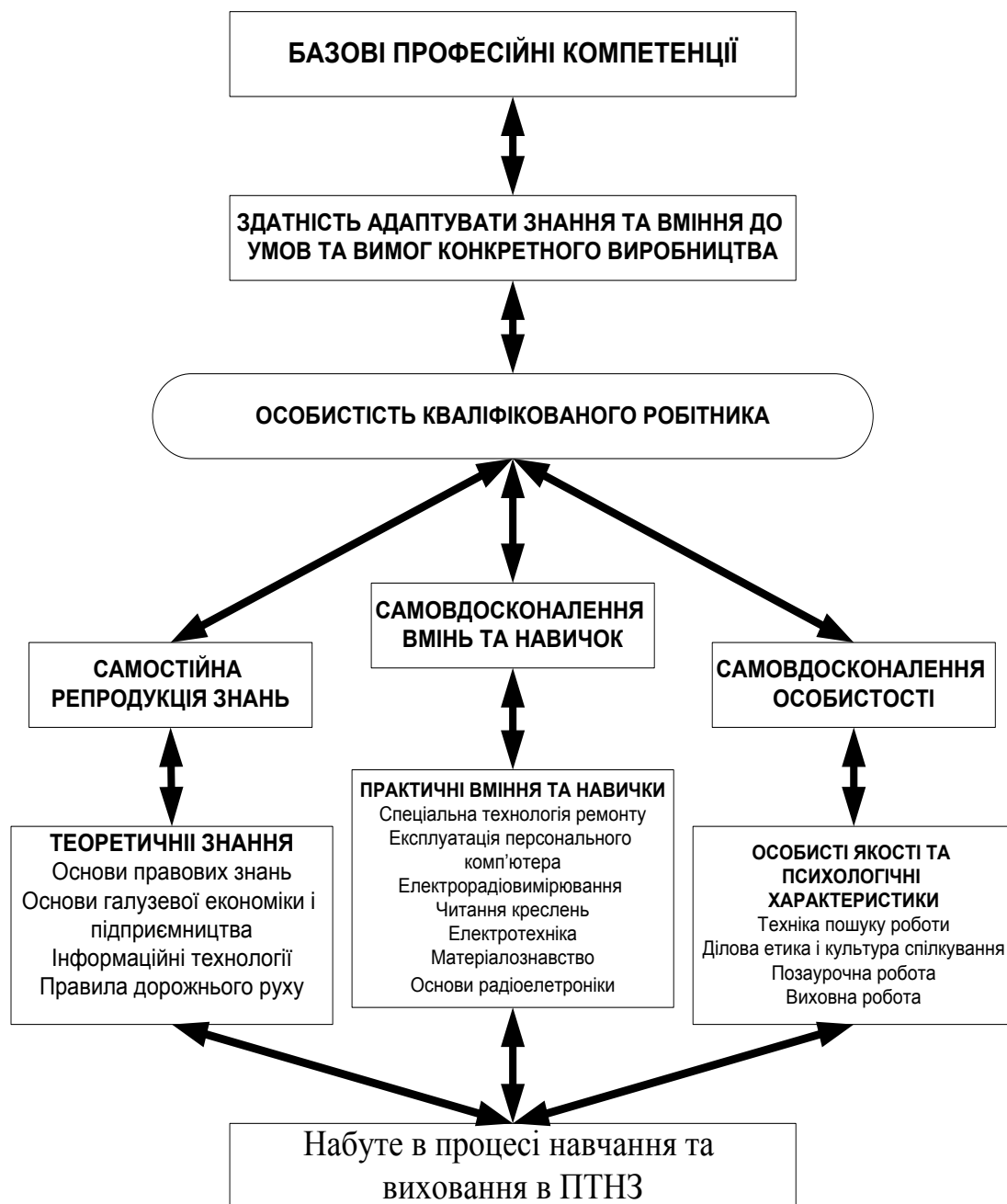

Рисунок 2 – Модель формування у майбутніх випускників ПТНЗ з професії «Елетромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин» базових професійних компетенцій у процесі фахової підготовки

Розглянемо складові запропонованої нами моделі:

Блок теоретичних знань формується при вивченні предметів загально-професійного та професійно-теоретичного циклу, таких як «Основи правових знань», «Основи галузевої економіки та підприємництва», «Інформаційні технології», «Охорона праці» тощо.

Практичні вміння та навички учень ПТНЗ отримує при вивченні предметів професійно-теоретичного циклу, таких як «Спеціальна технологія ремонту», «Експлуатація персонального комп'ютера», «Електрорадіомірювання», «Читання креслень», «Електротехніка», «Матеріалознавство», «Основи радіоелектроніки» та виробничого навчання і практики, причому акцент робиться саме на виробничому навчанні та практичній діяльності учня на підприємстві, тобто під час виробничої практики.

Особисті якості та психологічні характеристики майбутнього кваліфікованого робітника розвиваються під час вивчення таких предметів, як «Техніка пошуку роботи», «Ділова етика та культура спілкування», при позаурочній роботі, на виховних годинах тощо.

Учні ПТНЗ повинні навчитись самостійно відтворювати здобуті знання, вміти самостійно вдосконалювати свої професійні вміння та навички, вдосконалювати свою особистість. Все це в комплексі дає змогу сформувати особу кваліфікованого робітника, який буде здатним адаптувати свої знання та вміння до умов та вимог конкретного виробництва чи сфер діяльності. Тобто таким чином стає можливим якісне формування базових професійних компетенцій майбутніх кваліфікованих робітників з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин у процесі фахової підготовки.

Викладачі ПТНЗ мають створити умови для формування особистості майбутнього кваліфікованого робітника з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин, котрий буде мати якості, про які говорилося вище. Це завдання не стільки змісту освіти, скільки використовуваних технологій навчання, пріоритети яких визначаються з урахуванням поставлених цілей освіти, а також інтересів розвитку особистості майбутнього фахівця.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що нині йде активний пошук нової моделі освіти. Традиційна система освіти була розрахована на набуття аналітичних і інтелектуальних знань, вмінь і навичок їхнього використання. Виникає необхідність зміни стратегічних, глобальних цілей освіти, перестановки акценту зі знань фахівця на його людські, особистісні якості, що постають водночас і як ціль, і як засіб його підготовки до майбутньої професійної діяльності. Нова освітня парадигма за пріоритет професійної освіти розглядає орієнтацію на інтереси особи, на становлення її ерудиції, розвитку самостійності у здобутті знань тобто на компетентнісний підхід до освіти. Це досить яскраво ілюструє той факт, що Міністерство освіти та науки України розпочало розробку нових стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій саме на основі компетентнісного підходу.

Список літератури: 1. *Айсмонтас Б. Б.* Теория обучения: Схемы и тесты / Б. Б. Айсмонтас. – М. : Изд-во ВЛАДОС-Пресс, 2002. – 176 с. 2. *Бібік Н. М.* Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи ; під заг. ред. О. В. Овчарук – К. : „К.І.С.”, 2004. – 112 с. 3. *Гриненко В.* Професійне навчання вищих керівних кадрів для державної служби в зарубіжних країнах / В. Гриненко // Вісник Національної академії державного управління. – 2005. – № 3. – С.162-169. 4. Державний стандарт професійно-технічної освіти ДСПТО 7241.1 D30017-2006 – К. : 2006. – 84 с. 5. *Єрмаков І. Г.* Феномен компетентісно спрямованої освіти / І. Г. Єрмаков // Крок за кроком до життєвої компетентності та успіху. – К. : “Лат і К.”, 2003. – С. 6-8. 6. *Ніколаєнко С. М.* Якість вищої освіти в Україні: Погляд в майбутнє / С. М. Ніколаєнко // Вища школа. – 2006. – №2. – С. 3-22. 7. *Ничкало Н.* Проблеми підготовки виробничого персоналу у ХХІ столітті: концептуальний аспект / Н. Ничкало // Професійна освіта: педагогіка і психологія. Польсько-український журнал ; за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – [вип. VI]. – Ченстохова : 2004. – С. 123-128. 8. *Петрук В. А.* Модельний підхід як складова формування фахових компетенцій майбутнього випускника технічного ВНЗ / В. А. Петрук // Освітнянські обрії: реалії та перспективи: зб. наук. праць. – № 1. – К. : ІПТО, 2007. – С. 141-146. 9. *Хуторской А. В.* Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2 – с. 63.

В. О. Уманець

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ З РЕМОНТУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЛІЧІЛЬНО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ

У статті розглядається питання створення моделі формування базових професійних компетенцій майбутнього кваліфікованого робітника. Запропоновано модель формування фахової компетентності в учнів професійно-технічних навчальних закладів.

В.А.Уманец

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ БАЗОВЫХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОТНИКОВ С ОБСЛУЖИВАНИЕМ

СЧЕТНО-ВЫЧИСЛИТЕЛЬНЫХ МАШИН В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ

В статье рассматривается вопрос создания модели формирования базовых профессиональных компетенций будущего квалифицированного рабочего. Предложена модель формирования профессиональной компетентности у учеников профессионально-технических учебных заведений.

V.O. Umanetz

MODEL FORMING BASIC PROFESSIONAL COMPETENCIES FUTURE SKILLED WORKERS WITH REPAIRS AND MAINTENANCE TABULATING COMPUTERS IN PROFESSIONAL TRAINING

The question of creation of model of forming of base professional jurisdictions of future skilled worker is examined in the article. The model of forming of professional competence is offered for the students of profesino-tekhnichnikh educational establishments.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2010

УДК 159

*С.В. Рибин,
г.Харьков, Украина*

СПІВПРАЦЯ ХАРКОВА І ЧЕРКАС У РОЗВИТКУ ДИЗАЙН-ОСВІТИ

Постановка проблеми. Для історичної пам'яті вищого навчального закладу важливо зберегти будь-які відомості про його виникнення і розвиток, про людей, що зробили вагомий внесок в його становлення. Час швидко спливає, приходять нові покоління викладачів і студентів, а архівні дані, частіш за все канцелярські папери, що зберігаються в архівах, не можуть повною мірою відобразити подробиці виникнення та функціонування нового напрямку чи спеціальності, вплив на ці події окремих особистостей. Виникає необхідність збереження в пам'яті сучасників епізодів, пов'язаних, зокрема, з розвитком дизайнерської освіти в Україні і людей, причетних до неї.

Аналіз останніх публікацій, присвячених становленню дизайнерської освіти в Черкасах часів становлення незалежності України, фактично зовсім мало, що змушує автора спиратися на власні спогади про ці події й на